

4. Бюджетний Кодекс України від 21.06. 2001 № 2542-III. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2542-14>.
5. Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 №11 «Про бюджетну класифікацію». Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=356065&cat_id=355990.
6. Звіт про виконання районного бюджету Ужгородського району за 2013 рік [Текст].
7. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: Навч. посіб. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2010. – 487 с.
8. Якубовська О.О., Вітренко М.С. Проблеми формування місцевих бюджетів в Україні. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Economics/36866.doc.htm.
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» (№ 333-р, від 01.04.2014). Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
10. Скиба Л. Доходи місцевих бюджетів у забезпеченні повноважень органів місцевого самоврядування / Л. Скиба // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2012. – № 17. – С. 128–133.

Сочка Е. А.

Кияк М. М.

Ужгородський національний університет

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Резюме

Исследованы проблемы формирования доходов местных бюджетов в Украине. Проанализированы основные источники их формирования, приведена структура доходов конкретного местного бюджета. Предложены отдельные пути решения проблем формирования доходной части местных бюджетов в современных условиях.

Ключевые слова: доходы местных бюджетов, собственные доходы, закрепленные доходы бюджетов, органы местного самоуправления, финансовые ресурсы.

Sochka K. A.

Kiyak M. M.

Uzhgorod National University

PROBLEMS OF FORMING REVENUES OF LOCAL BUDGETS IN THE PRESENT CONDITIONS

Summary

The problems of local budgets' revenues formation in Ukraine are investigated. The main sources of their formation are analysed and the structure of local budgets' revenues is presented. Some measures aimed to solve the problems of the local budgets revenues formation in present circumstances are proposed.

Key words: local budgets revenues, own revenues, fixed budgets revenues, local self-government bodies, financial resources.

УДК 330.1

Климаш Н. І.

Національний університет харчових технологій

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ НА ОСНОВІ ВАРТОСТІ

Запропоновано систему критеріїв та показників ефективності діяльності підприємств. Рекомендована система враховує комплексний характер оцінки усіх сфер діяльності підприємства. Визначено багатокритеріальний та однокритеріальний підходи щодо оцінки результативності діяльності вітчизняних підприємств.

Ключові слова: ефективність господарювання, критерії ефективності, вартість підприємства.

Постановка проблеми. Оцінка ефективності є комплексною характеристикою результатів діяльності суб'єктів господарювання та підґрунтям для прийняття стратегічних рішень менеджерами. Ефективність може досліджуватися з різних сторін: з позиції ефективності використання основних фондів підприємства, з точки зору ефективності використання оборотних активів, ефективності процесів формування та використання капіталу та крізь призму ефективності використання персоналу підприємства.

Загальна оцінка ефективності та результативності діяльності підприємства є прерогативою вищої ланки управлінських структур підприємства. Ефективність приватних управлінських рішень має важливе значення з позиції загального успіху підприємства, характеру його економічного зростання та збільшення ринкової вартості підприємства.

У сучасних, складних умовах господарювання для підприємства стає важливим обрання оптимальних критеріїв і показників ефективності, що

дасть змогу не лише утриматись на ринку, а й працювати результативно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо оцінки ефективності підприємств були популярними раніше і тривають у нашій країні й нині. Серед науковців, які зробили значний внесок у формування сучасної методології оцінювання ефективності, варто відмітити роботи К.С. Салиги [1], В.Г. Андрійчука [2], О.І. Олексюка [3], Т.А. Говорушко [4], Л.В. Дейнеко [5], В.В. Прядко [6], А.Г. Гончарука [7], Г.Є. Куценко [8] та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на багатогранність проблеми оцінювання ефективності підприємств, особливості оцінки їх вартості, різноманітність підходів і методів такої оцінки та застосування вартісної концепції на вітчизняних підприємствах, не всі аспекти оцінки ефективності досліджені в повній мірі. Вирішення окресленої проблеми потребує розробки методики оцінки ефективності підприємств з використанням економічної доданої вартості як одного з ключових показників вартості підприємства.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розроблення і обґрунтування теоретичних і методичних підходів щодо оцінки ефективності діяльності підприємств з використанням показника економічної доданої вартості.

Виклад основного матеріалу. Ведення ефективного бізнесу – це основна задача для підприємців, які діють у ринковому середовищі, що найчастіше характеризується невизначеністю та ризиками. Нині, в умовах кризових явищ, українським підприємцям доводиться шукати резерви підвищення ефективності за рахунок впровадження прийнятної цінової політики, скорочення витрат на виробництво та випуску продукції, що користується найбільшим попитом.

Критерій (від грец. *criterion* – засіб для судження) – ознака, на основі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь; мірило оцінки [9, с. 595].

В «Економічному енциклопедичному словнику» [10, с. 412] вказано, що критерій – це показник, ознака, на підставі яких формуються оцінка якості економічного об'єкта, процесу, вимірник такої оцінки. Так, критерій ефективності, читаємо далі, характеризує рівень ефективності системи, а критерій оптимальності – її наближення до оптимального стану.

На нашу думку, критерій економічної ефективності повинен виражати мету господарської діяльності підприємства та умови її досягнення. Виходячи із цієї сутності, критерій ефективності має відповідати наступним вимогам: відображати результати економічної діяльності та фіксувати й вимірювати ступінь досягнення поставленої мети.

Нині в Україні на законодавчому рівні визначені критерії ефективності управління корпоративними правами держави. Вони розроблені з метою підвищення ефективності управління корпоративними правами держави в господарських товариствах, у статутному капіталі яких є державна частка [11]. З метою запровадження прозорої та зручної системи оцінювання ефективності управління корпоративними правами держави всі критерії поділяються на три групи: некомерційні критерії, комерційні критерії та критерії ефективності прийняття управлінських рішень органами управління об'єкта державної власності. У всіх трьох групах в якості критеріїв виступають як кількісні, так і якісні показники.

На наш погляд, дана система оцінки ефективності управління може використовуватись підприємствами будь-якої форми власності.

Колектив авторів – П.С. Березівський, С.М. Онисько, О.Б. Садура [12, с. 13-14] – вважають, що «основним критерієм економічної ефективності підприємства можна вважати рентабельність. Показники рентабельності розраховуються на основі отриманого суб'єктом підприємницької діяльності прибутку».

Ми поділяємо думку науковців стосовно того, що отриманий підприємством прибуток є одним з джерел фінансування підприємства. Однак наявність прибутку в певних абсолютних і відносних розмірах не завжди є основою економічного добробуту.

В монографії [12, с. 46-48] формула критерію ефективності виробництва подана в наступному вигляді:

$$K_E = \frac{T_n}{m_c + Z \cdot L + a \cdot F + R}; \quad (1)$$

де K_{Ei} – критерій ефективності виробництва;

T_n – обсяг продукції, тис. грн.;

m_c – матеріальні витрати, тис. грн.;

Z – заробітна плата одного працюючого, грн./особу;

L – чисельність промислово-виробничого персоналу, осіб;

a – питомий коефіцієнт амортизаційних відрахувань;

F – середньорічна вартість основних промислово-виробничих фондів, тис. грн.;

R – сума інших витрат, тис. грн.

Сформований показник дозволяє оцінити сукупну ефективність поточних витрат, які враховуються у собівартості продукції, що відображає сукупні витрати живої уречевленої праці. В основі вимірювання показника лежить динаміка обсягу продукції, що виробляється. Значення показника виражає тенденцію економічного зростання виробництва.

Узагальнення наукових поглядів щодо досліджуваної проблематики засвідчило необхідність формування системи критеріїв та показників ефективності діяльності підприємств. Дана система, на переконання автора, повинна всебічно характеризувати результати господарської діяльності, враховувати всю сукупність факторів підвищення ефективності і тим самим, давати можливість об'єктивно оцінювати внесок персоналу у загальні результати господарювання.

Запропонована система критеріїв та показників оцінки ефективності діяльності підприємств представлена в табл. 1.

Дана система включає багато- та однокритеріальний підходи до оцінки ефективності господарської діяльності підприємств. Багатокритеріальний підхід об'єднує наступні критерії: ефективність використання основних засобів; ефективність використання оборотних активів; ефективність використання капіталу підприємства та ефективність використання трудових ресурсів.

У межах кожного критерію запропоновані показники, які, на думку автора, дають всебічну характеристику використання ресурсів підприємства.

Так, успішність господарювання значною мірою залежить від ефективного використання основних засобів, що має вплив на обсяг випущеної продукції, продуктивність праці, прибутковість та багато інших показників.

Система критеріїв та показників оцінки ефективності діяльності підприємств

Критерій	Характеристика критерію	Показники
БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД		
Ефективність використання основних засобів	Дозволяє зробити висновок про різні сторони економічної ефективності використання основних засобів – кількісну та якісну	- Фондовіддача. - Фондомісткість. - Фондорентабельність.
Ефективність використання оборотних активів	Визначає ефективність використання оборотних активів, дає можливість виявляти резерви оптимізації їх структури та прискорення обертання	- Коефіцієнт оборотності оборотних коштів. - Час обороту оборотних коштів. - Коефіцієнт мобільності активів. - Коефіцієнт покриття. - Коефіцієнт швидкої ліквідності. - Рентабельність оборотного капіталу.
Ефективність використання капіталу підприємства	Дозволяє оцінити ефективність функціонування капіталу підприємства, характеризує результативність вкладів акціонерів та інвесторів у підприємство	- Коефіцієнт фінансової незалежності. - Коефіцієнт фінансової стабільності. - Коефіцієнт фінансового ризику. - Рентабельність фінансових ресурсів. - Рентабельність власного капіталу. - Рентабельність продажу. - Коефіцієнт реінвестування. - Коефіцієнт стабільності економічного зростання. - Коефіцієнт трансформації (ресурсовіддача).
Ефективність використання трудових ресурсів	Характеризує ефективність використання трудових ресурсів, оскільки рівень продуктивності праці є визначальною умовою результативного господарювання	- Продуктивність праці. - Трудомісткість продукції. - Зарплатовіддача. - Фінансова продуктивність праці.
ОДНОКРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД		
Вартість підприємства	Виступає основним мірилом при прийнятті ефективних управлінських рішень. Є інформативним для власників та акціонерів стосовно зміни доходу на вкладений капітал	- Економічна додана вартість (EVA). - Ринкова додана вартість (MVA). - Doddana вартість для акціонерів (SVA). - Оцінка реальних опціонів (OPT). - Модель Едварда-Белла-Ольсона (EBO).

* складено автором

Пропонується визначити ефективність використання основних засобів за допомогою показників фондівіддачі, фондомісткості та фондорентабельності, розрахунок яких дає змогу виявити резерви підвищення результативності їх використання.

На думку Г.В. Савицької [13, с. 183], найбільш узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів є рентабельність капіталу, вкладеного в основні засоби. Її рівень залежить не лише від фондівіддачі, а й від рентабельності продажів, а також від частки реалізованої продукції в її загальному випуску.

Ефективність використання оборотних активів – це критерій, на підставі якого можна визначити результативність використання оборотних фондів та фондів обігу.

Значення цього матеріального фактора виробництва, на думку В.В. Прядко [6, с. 63-64], та зростання його ефективності в сучасних умовах надзвичайно велике. Науковець відзначає, що вирішення проблеми матеріаломісткості виробництва товарів народного споживання, якому за природою притаманний високий рівень матеріаломісткості виробництва продукції (питома вага матеріальних витрат у повній собівартості продукції складає майже 70%), виступає практично єдиною можливою альтернативою подальшого зростання виробництва на одній і тій же сировинній базі.

Оборотний капітал має значну частку в загальній валюті балансу. Оскільки це наймобільніша частина капіталу, то, на нашу думку, стан і ефективність його використання впливають на результати господарської діяльності і фінансовий стан підприємства.

Абсолютне чи відносне збільшення оборотних активів може свідчити не тільки про розширення виробництва або вплив інфляції, але й про зни-

ження швидкості їх обертання, що веде до збільшення маси оборотних активів. Для визначення тенденцій оборотності та ліквідності поточних активів вважаємо за доцільне застосування показників запропонованих в межах критерію ефективності використання оборотних активів.

Ефективність використання капіталу підприємства визначається в межах сформованих на підприємстві фінансової та інвестиційної політики. Цілі й завдання фінансової і інвестиційної політики підприємства обумовлюються фінансовою природою, економічними відносинами між суб'єктами ринку з приводу формування й використання капіталу. Особлива роль фінансової та інвестиційної політики зумовлена сутністю економічних категорій – капіталу, грошей, кредиту – як фундаменту їх побудови. Їх рух підпорядковується законам розвитку ринку та підприємства, а участь у відтворювальному процесі стає універсальною через виконання ними основних функцій (формування капіталу, розподіл та контроль), які визначають особливий статус усіх похідних від них категорій, і фінансової та інвестиційної політики підприємства зокрема.

Даний критерій дає змогу визначити ефективність формування і використання капіталу та визначається за допомогою відповідних коефіцієнтів та показників рентабельності.

Справедливим, на нашу думку, є твердження Г.В. Савицької [13, с. 538] про те, що показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують результати господарювання, оскільки їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Також їх використовують для оцінювання діяльності підприємства як інструмент формування інвестиційної та цінової політики.

Ефективність використання трудових ресурсів – це критерій, на основі якого можна судити про ефективність людської праці, яка стає конкурентною перевагою за умови раціонального її використання та підвищення рівня продуктивності. Оцінка діяльності персоналу безпосередньо пов'язана з ефективністю господарювання, результативністю використання даного ресурсу та корпоративною культурою. В межах даного критерію варто проводити оцінку, спрямовану на визначення об'єктивно вимірюваних показників діяльності (продуктивність праці, трудомісткість продукції, зарплатовіддача та фінансова продуктивність праці).

Використання даного підходу для оцінки ефективності діяльності підприємства ставить за необхідне узагальнення оцінки господарювання, яку слід проводити за аналогією до Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки [14]. На наше переконання, проведення такої оцінки дозволить з'ясувати ступінь ефективності управління підприємством, що має на меті підведення підсумків аналізу, виявлення об'єктивних та суб'єктивних причин, які позитивно (негативно) вплинули на результати господарювання.

В процесі аналізу запропонованих показників слід обчислити відносне зростання (коефіцієнт зростання), яке визначається шляхом зіставлення показників звітного періоду та минулого. Для узагальнення результатів аналізу за коефіцієнтом зростання пропонується виводити оціночний бал з урахуванням таких умов:

- якщо позитивним аспектом господарювання є зростання (зменшення) коефіцієнта – 1 бал;
- якщо значення коефіцієнта не змінилось – 0 балів;
- якщо негативним аспектом господарювання є зменшення (зростання) коефіцієнта – (-1) бал.

Зважаючи на те, що в роботі пропонується досліджувати двадцять показників ефективності, рекомендовано визначати діапазон на підставі мінімальних (-20 балів) та максимальних (20 балів) значень показника. Загальний оціночний бал ефективності господарювання (Зо.б.) визначається підсумовуванням за таким принципом: високий рівень (від 20 до 7 балів); середній рівень (від 6 до (-7)); низький рівень (від (-8) до (-20) балів). Така узагальнююча оцінка, на наш погляд, не є обтяжливою та громіздкою; не робить необхідною нормалізацію даних; дозволяє комплексно оцінити зміну як абсолютних, так і відносних показників, та може використовуватись на вітчизняних підприємствах кондитерської промисловості.

На нашу думку, за умов використання одно-критеріального підходу до оцінки ефективності діяльності підприємств в якості критерію слід використовувати приріст вартості підприємства. Саме вартість виступає індикатором ефективних управлінських рішень, створює дієві важелі залучення додаткового капіталу на підприємство, тим самим підвищуючи його конкурентоспроможність. Вартість підприємства визначається його здатністю генерувати додану вартість, і з цих позицій підприємство розглядається як потенційний об'єкт для вкладання ресурсів інвесторів.

Особливої уваги заслуговують показники оцінки вартості підприємства, які останнім часом набувають особливої популярності в вітчизняних підприємствах. Серед даної групи показників економічна додана вартість найбільш системно характеризує отримання власниками підприємства доходу на вкладений капітал.

Показник економічної доданої вартості (EVA) – це результат еволюційного розвитку парадигми визначення інтегрованих оціночних показників ефективності бізнесу. У вітчизняній економічній літературі цей підхід майже не розглядається, у російській – лише в окремих працях, винятково в перекладах. EVA – важливий фінансовий показник, який відносно недавно (на початку 90-х років XX ст.) почав активно використовуватися лідируючими компаніями зі світовим ім'ям [15, с. 52-54].

Концепція EVA була розроблена і зареєстрована компанією Stern Stewart & Co, хоча її засади були закладені ще в теорії економічного доходу Альфреда Маршалла. Концепція управління на основі EVA з'явилась як результат розвитку концепції управління, що базується на вартості підприємства. Показник EVA є похідним від таких показників, як рентабельність інвестицій (ROE) та рентабельність робочого капіталу (ROCE). В основі цієї концепції закладено такі принципи [7, с. 162]:

- власник інвестує капітал для отримання доходу;
- підприємство створене для отримання додаткових доходів;
- діяльність персоналу підприємства спрямована на збільшення його ринкової вартості за рахунок впровадження системи мотивації.

Розрахунок показника економічної доданої вартості (EVA) проводиться за наступною формулою [16, с. 206]:

$$EVA = NOPAT - WACC \cdot IC, \quad (2)$$

де NOPAT (Net Operating Profit After Tax) – чистий операційний прибуток після сплати податків;

WACC – середньозважена вартість капіталу підприємства;

IC – інвестований капітал.

Розрахунок показника EVA можливий також за формулою:

$$EVA = (ROCE - WACC) \cdot IC, \quad (3)$$

де ROCE (Return on Capital Employed) – дохідність на інвестований капітал (визначається як відношення прибутку до сплати відсотків і податків (ЕВІТ) до різниці між сукупними активами та поточними зобов'язаннями).

Показник EVA застосовується для оцінювання ефективності діяльності підприємства з позиції його власників і свідчить про корисність результату господарювання, якщо підприємство заробило більше, ніж становить дохідність альтернативних вкладень. Цим можна пояснити той факт, що в процесі розрахунку EVA із суми операційного прибутку вираховується плата за користування не лише позиковим капіталом, а й власним. Отже, можна стверджувати, що такий підхід більшою мірою відображає реальну вартість функціонуючого капіталу.

Дослідження, які здійснювалися у 90-х роках XX ст., свідчать про те, що EVA забезпечує отримання кориснішої інформації про цінність фінансово-економічних операцій, ніж обліковий інструментарій визначення ефективності діяльності підприємства, наприклад, такі показники, як прибуток, рентабельність капіталу або темпи зростання прибутку в розрахунку на одну акцію (EPS).

Таким чином, сутність концепції EVA проявляється в тому, що цей показник відображає величину відношення доданої вартості до ринкової вартості підприємства й оцінку ефективності діяльності підприємства з урахуванням останньої.

Розрахунок ринкової вартості підприємства на основі концепції EVA можна здійснювати за формулою [15, с. 421]:

$$V = IC_0 + \sum_{t=1}^n \frac{EVA_t}{(1+WACC)^t} + \frac{EVA_{t+1}}{(1+WACC)^t}, \quad (4)$$

де IC_0 – інвестиційний капітал.

З такої залежності між ринковою вартістю підприємства і значеннями EVA можна зробити висновок, що підприємство має планувати майбутні значення економічної доданої вартості для майбутнього інвестування капіталу акціонерами. Очікування майбутніх значень EVA здійснює суттєвий вплив на зростання ціни акцій підприємства. Якщо очікування будуть суперечливими, то ціна акцій коливатиметься, і в короткостроковому періоді неможливо буде встановити чітку залежність між значеннями EVA і ціною акцій підприємства. Тому планування прибутку, структури та вартості капіталу є першочерговим завданням менеджерів підприємства.

Чим вищий професійний рівень керівників підприємства, тим реальнішим може бути досягнення прогнозованого значення показника EVA. Саме цим можна пояснити той факт, що на великих західних підприємствах значення EVA є основою

для преміювання менеджерів, які стають більш зацікавленими у зростанні прибутків і вартості підприємства. Тобто економічна додана вартість виступає основою системи мотивації. Концепція економічної доданої вартості часто використовується західними компаніями як досконаліший порівняно з чистим прибутком інструмент вимірювання ефективності діяльності підрозділів. Такий вибір пояснюється тим, що EVA дає змогу оцінити не тільки кінцевий результат, а й те, якою ціною його було отримано (тобто який обсяг капіталу і за якою ціною було використано).

Висновки і пропозиції. Дослідження критеріїв та показників оцінки ефективності та результативності діяльності підприємств довело багатогранність та різноплановість такої оцінки. Важливим, на нашу думку, є вибір критеріїв, які максимально відповідатимуть поставленим задачам та комплексно характеризуватимуть діяльність підприємства. Запропонована система критеріїв та показників оцінки ефективності відповідає принципам логічності, системності та об'єктивності і може використовуватись на підприємствах як ефективний інструмент оцінки результатів господарювання.

Список літератури:

1. Салига К.С. Эффективность господарської діяльності підприємств / К. С. Салига. – Запоріжжя : ЗЦНТЕІ, 2005. – 180 с.
2. Андрійчук В.Г. Эффективность діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В.Г. Андрійчук. – [Вид. 2-ге без змін]. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Олексюк О.І. Економіка результативності діяльності підприємства / О.І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2008. – 362 с.
4. Говорущко Т.А. Мале підприємництво та ефективність його розвитку у харчовій промисловості України: монографія / Т.А. Говорущко. – К. : НУХТ, 2007. – 391 с.
5. Дейнеко Л.В. Эффективность розвитку харчової промисловості в регіоні / Л.В. Дейнеко, А.В. Цимбалюк. – К. : НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України, 1998. – 284 с.
6. Прядко В.В. Економічна ефективність виробництва: проблеми теорії та методологія управління / В.В. Прядко. – К. : Наукова думка, 2003. – 282 с.
7. Гончарук А.Г. Методические основы оценки и управления эффективностью предприятия / А.Г. Гончарук. – Одеса : «Астропринт», 2008. – 288 с.
8. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія / А.В. Куценко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.
9. Болотин Б.М. Эффективность капиталистической экономики : некоторые проблемы анализа и измерения / Болотин Б.М., Громов Л.М., Четыркин Е.М. – [отв. ред. А.А. Дынкин]. – М. : Наука, 1990. – 182 с.
10. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / Степан Васильович Мочерний (ред.) – Л. : Світ, 2005. Т. 1 : А – Н. – Л. : Світ, 2005. – 616 с.
11. Палеха Ю.І. Культура управління та підприємництва: навч. метод. посіб. / Ю.І. Палеха, В.О. Кудін. – Міжрегіональна Академія управління персоналом. – К. , 1998. – 93 с.
12. Березівський П.С. Економічна ефективність сільськогосподарських підприємств : стан, проблеми, перспективи : монографія / Березівський П.С., Онисько С.М., Садура О.Б. – Л. : 2007. – 167 с.
13. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
14. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
15. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: навч. посібник / Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. – Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2007. – 440 с.
16. Михалицька Н.Я. Застосування показника доданої економічної вартості як критерію приросту ринкової вартості підприємств / Н.Я. Михалицька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19. – С. 204–210.

Климаш Н. И.

Национальный университет пищевых технологий

МЕТОДИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ НА ОСНОВЕ СТОИМОСТИ

Резюме

Предложена система критериев и показателей эффективности деятельности предприятий. Рекомендованная система учитывает комплексный характер оценки всех сфер деятельности предприятия. Определены многокритериальный и однокритериальный подходы относительно оценки результативности деятельности отечественных предприятий.

Ключевые слова: эффективность хозяйствования, критерии эффективности, стоимость предприятия.

Klymash N. I.

National University of Food Technologies

METHODICAL TOOLS OF EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF ECONOMIC SUBJECTS BASED ON THE VALUE

Summary

The system of criteria and indicators of the efficiency of enterprises. Recommended system considers the complex nature of the assessment of all areas of the company. Definitely multicriterion and onecriterion approaches to assess the impact of domestic enterprises.

Key words: performance management, performance criteria, enterprise value.

УДК 336.77.067.21

Колодізева С. О.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОСЛУГОЮ ФАКТОРИНГУ

Стаття присвячена розробці методичного підходу до підвищення ефективності управління послугою факторингу з метою забезпечення банками гнучкого підходу до факторингового обслуговування вітчизняних підприємств відповідно до їх індивідуальних фінансових потреб. Розроблений методичний підхід до управління послугою факторингу базується на використанні показника рентабельності логістичного ланцюга факторингового обслуговування та визначенні рівноважної ставки такого обслуговування. Застосування банками в процесі управління послугою факторингу розробленого автором методичного підходу дозволить досягти економічного компромісу інтересів усіх учасників факторингової угоди.

Ключові слова: послуга факторингу, логістичний ланцюг, показник рентабельності, рівноважна ставка, фінансовий інтерес.

Постановка проблеми. Основною проблемою для більшості вітчизняних підприємств, особливо для підприємств малого та середнього бізнесу, є нестача власних обігових коштів, тому великого значення для забезпечення їх ефективної діяльності набувають доступні джерела фінансування у вигляді кредитних послуг для поповнення обігових коштів. Результати наукових досліджень засвідчують [1; 2; 3; 4; 5], що однією з перспективних кредитних послуг в сучасних умовах господарювання підприємств є послуга факторингу, використання якої вітчизняними товаровиробниками надає реальному сектору економіки значні переваги щодо розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

У більшості розвинутих країнах світу масштаби факторингових операцій є значними та постійно зростають [6], однак розвиток вітчизняного ринку факторингових послуг є доволі повільним та ускладненим низкою проблем, серед яких: необізнаність потенційних споживачів з перевагами послуги факторингу; висока вартість послуги порівняно із іншими кредитними послугами; відсутність забезпечення банками гнучких умов надання факторингового обслуговування клієнтів відповідно до індивідуальних потреб кожного споживача таких послуг; відсутність професійних навичок та досвіду роботи учасників на ринку факторингових послуг; підвищена ризикованість операцій факторингу [1; 5].

Факторингове обслуговування на фінансовому ринку надають переважно банки, які охоплюють значну частину ринку факторингових послуг [1]. В цьому аспекті важливим завданням для банківських установ постає підвищення ефективності управління послугою факторингу з метою забезпечення необхідними фінансовими ресурсами, роз-

ширення масштабу діяльності вітчизняних підприємств, ефективного використанню ними власних коштів та зміцнення реального сектору економіки країни, що сприятиме збільшенню прибутків як самих банків за рахунок збільшення обсягів надання банківських послуг та розширення клієнтської бази серед споживачів кредитних послуг, так і підвищенню конкурентоспроможності банківської системи країни в цілому за рахунок розвитку вітчизняного ринку факторингових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану та тенденцій розвитку вітчизняного ринку факторингових послуг, а також розробці методичних підходів до удосконалення факторингового обслуговування приділяли значну увагу такі вітчизняні вчені та економісти, як І.Є. Бучко [1], Н.М. Внукова [7], О.Д. Вовчак [2], І.В. Вітвіцька [8], Ю.В. Прохорова [9], М.О. Терновська [9], І.В. Фарінович [4], І.В. Фурман [5], Г.В. Шпаргало [10] та ін. Дослідження науковців охоплюють теоретичні та практичні аспекти розвитку факторингу в Україні, однак проблеми оцінки та підвищення ефективності управління факторинговими послугами в сучасних умовах господарювання України є недостатньо висвітленими.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомість результатів наукових досліджень [1; 4; 5; 7; 8; 10], існують окремі їх напрями, що є недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Це пов'язано з відсутністю методичних рекомендацій щодо усунення основних перепон розвитку ринку факторингових послуг, забезпечення прийнятних умов факторингового обслуговування для вітчизняних підприємств та вартості такого обслуговування відповідно до вимог цих